

Ана Брзаковић: Заједничарење. Серијал о јачању солидарности са особама са инвалидитетом. Учини неко добро дело без очекивања и награде. Сигуран у знању да једног дана неко може да уради то исто за тебе. Човек постаје великан сходно степену на ком ради за добробит других људи. Немојте се трудити да само ви будете добри, већ да и свет што га иза себе остављате постане добар. Никада није касно да постанемо добри. Не можете учинити добро дело прерано јер никада не знате колико ће брзо за то бити прекасно. Доброта је језик који глуви могу да чују и слепи да виде. Нико није бескористан у овом свету ако олакша терет другоме. Племенита дела раде се у тишини. Ако желиш да видиш промену у свету, ти мораш постати та промена. Где постоји љубав, ту постоји живот. Откриј љубав и покажи је читавом свету.

Почиње још једна емисија из серијала Заједничарење у ком се бавимо јачањем солидарности са особама са инвалидитетом и или сметњама у развоју у циљу унапређења њиховог здравља и благостања. Овај серијал суфинансиран је средствима Министарства информисања и телекомуникација Републике Србије. У данашњој седмој емисији овог серијала за тему имамо културну инклузију и прилагођеност установа културе у Крагујевцу потребама особа са инвалидитетом. Угостићемо госпођу Катарину Ђурић, кустоса педагога у Народном музеју Шумадије. Затим госпођу Маријану Станковић директора спомен парка крагујевачки октобар и господина Марка Терзића вишег кустоса музеја 21. октобар. А за саговорника имамо и господина Ђорђа Нешовића, уметничког директора Књажевско-српског театра. Ову емисију тонски уређује Арсенија Вучковић, а води Ана Брзаковић.

Ана Брзаковић: Инклузивнији пројекти у култури омогућавају да се особе са инвалидитетом осећају уважено осећају се једнаки са свима нама што би требало да буде нормално. А они су се плашили раније да дођу јер су мислили како ће ко да их гледа и да ће се други питати зашто су особе са инвалидитетом уопште ту, истиче на почетку разговора за Радио Златоусти и емисију Заједничарење Катарина Ђурић кустус педагог у Народном музеју Шумадије.

Катарина Ђурић: Народни музеј Шумадије се труди да прилагоди програме широј публици годинама овај уназад. Први пројекат поступан особама са инвалидитетом је из 2021. године. Корона нас ја омела, био би мало раније, али због короне смо кренули 21. и звао се Хоћу ја да знам. Он је био у склопу изложбе Дворски комплекс у Крагујевцу у 19. веку. Ми смо ту направили једну тактилну таблу која је поред макете која је ту већ годинама била, макете дворског комплекса, поред те макете могла да дочара особама оштећеног вида како је изгледао живот у Крагујевцу у 19. веку, односно двориште Народа музеја Шумадије где је некад смештен дворски комплекс династија Обреновић. Сви знамо наравно да су да је једина преостала зграда из тог периода Амиџан конак где се сада налазимо. Али раније је ту био и конак Кнеза Милоша и кона кнегиње Љубице и онда они кад дођу испред те табле могу да осете урађено је на Брајевом писму, могу да кад ставе руку на тактилну таблу да осете где се тачно они налазе у односу на онај како бих рекла као план где су остале зграде. Такође додиром могу да осете и изглед зграда које

су биле у то време. Уцртана је и Лепеница јер је са друге стране Лепенице направљена зграда Старе цркве исто у то време, а касније у другој половини 19. века и зграда Старе скупштине која је такође објекат. Што се тиче особа оштећеног слуха за глуве и наглуве урадили смо филмове пошто је овај Амицин конак издвојен био у неких седам целина. Та поставка издвојена била у седам целина и онда смо имали седам таблета. Имамо их и даље, на њима су краћи филмови. Краћи су баш због тога да би се пажња држала, да би били сконцентрисани. И поред аудио звука за особе оштећеног вида ми имамо и тумачење на знаковном језику. Значи све оно што би вам рекао водич или кустос педагог или ко год би овај водио посету у музеју, ви можете да станете поред таблета, укључите таблет или сами неко хоће сам да укључи. Рецимо деца нека из школе хоће сама као да буду у улози и ми пустимо могу да чују све оно што што им се говори и могу да онда имају неки свој темпо који не зависи од нас. Значи могу да направе паузу, осећају се добродошли. Тај концепт у ствари приступачности инклузије у музеју се у томе и састоји да културна инклузија особа са инвалидитетом буде доступна да се они осећају као део друштва да нису дискриминисани да нису одбачени да се осећају добродошли. Раније су посете биле организоване са асистентом или углавном са удружењем. Након овог пројекта они су могли да дођу самостално са чланом своје породице или као што је био случај да доведу они некога када им дође у неку посету из другог града и да им они кажу да их доведу невероватније осећај како су они када дођу колико су они се осећали некако је важно а у ствари они су само били једнаки свима свима нама и то би требало да буде нешто нормално. А они су се плашили да дођу јер су мислили како ће ко да их гледа и да ће бити у суштини зашто су они уопште ту. Тај пројекат је баш онако заживео. Требало је поставка да буде неких пар месеци, а она је трајала до прошле године негде пред крај прошле године. У децембру смо поставили и сада још постављамо другу поставку али баш је било велико интересовање. Али оно што је најинтересантније за нас је да смо ми негде можда први кренули у Крагујевцу са тим инклузивним пројектима и онда су друге установе почеле са инклузијом и почела је да буде инклузивна култура у Крагујевцу како бих рекла. На том првом пројекту хоћу да истакнем тумачи су нам били из удружења Једро. Пре него што је дошло до реализације тог пројекта ми смо обавили доста разговора. У ствари анкетирали смо шта је то што би требало да буде у музеју а што ће да зна значи особама оштећеног вида или слуха и на основу тога смо направили пројекат. Међутим добили смо повратну информацију након саме реализације пројекта да смо могли рецимо да укључимо особе из удружења чланове то јест овај удружења глувих и наглових да они буду у својству тумача. Тако да смо сад договорили сарадњу за ову сад поставку коју правимо о сликама и сликарству 19. века Крагујевац у сликама и и графикама договорили смо да они у ствари буду тумачи, направи ћемо им краће текстове, једноставне текстове које ће они моћи да преведу на знаковни језик и да буду снимљени и они би били у улози тумача. Што се тиче аудио звука на на таблетима, то је био овај ангажован глумац из Театра Јоаким Вујић и он је течним гласом полако испричао све оно што ми причамо. Тако да кажем да су да то када дођу са овај асистентом или са чланом породице може да им се заустави. Могу да одморе. Једноставно се осећате добродошли. Наредне године смо реализовали други пројекат Осети слику, ослушни успомену. Ту су уређени неки посебни уређаји. Они су урађени у ствари набављени су бикони. То је уређај који помаже да се путем телефона или таблета. За Андроид у то време је био 10 до значи до тог Андроида. Ви када дођете у двориште Народног музеја рецимо не морате чак ни да уђете унутра. Кад станете са мора да буде само укључена

локација и Bluetooth ви можете Видите о конаку кнеза Михајла где је то споменик културе кад је саграђен како изгледа онда испред уметничке галерије Амиџиног конака и споменика Милошу Обреновићу који се налази у дворишту и тај уређај је урађен да има аудио и текст. Значи имао је текст за особе оштећеног слуха аудио је опет било за особе оштећеног вида, али било је и на енглеском што значи да је за ширу публику. Значи уколико неко само шета кроз двориште не мора да улази видећи шта има у тим објектима . У склопу тог пројекта је била обређена слика Паје Јовановића Подизање Таковског устанка поред које је исто стављен бикон и слика је урађена рељефно и са брајевим писмом. Једноставна су упутства и могу да да тачно се путем додира они виде и Милоша како стоји и Амиџу и свештеника и мајку са дететом која означава да је јако доста ће људи изгинути опет постоји једна млада покољење које ће све то да настави све. Све то је ово лепо објашњено на том бикону. Једноставно само овај када стану ту поред све ће им се објаснити без да имају нека потпитања. Значи моћи ће тачно да осете слику. Сваки детаљ као што ми можемо да да видимо.

Ана Брзаковић: Шта кажу слепи славовиди кад додирну слику која је прилагођена њиховим могућностима? Какав је ту осећај?

Катарина Ђурић: Они прво почну да се захваљују. То је невероватно. Они кажу да им је пре било непријатно да дођу. Питају како смо то урадили. После почну да доводе чланове своје породице. више пута се враћају без обзира што су они то све видели. Они поново дођу или са удружењем. Ја гледам када из удружења дођу, обично доводе и неке друге. Неки људи се понављају стално долазе, јер им је драго да да је неко препознао значај инклузије. Имали смо после тога још један пројекат каталог за све везано за дворски комплекс исто у 19. веку па су сада све те неке приче онако сажетије и урађен је каталог са сликама. Тако значи да овим путем могу да осете како је изгледао Милош Обреновић, чланови његове породице Љубица и Кнез Михајло и дати су им краћи текстови везано за све те објекте који су тада постојали који су значи и сви ови коначи који су и даље који су поменути. Значи Милошев ,Љубичин конак Амиџин, Конак кнеза Михајла Стара црква и Скупштина и има овај укратко нешто и о самој књегињи Љубици. Тај пројекат их је тек овај обрадовао зато што је урађен исто у сарадњи са њима. Опет је урађена анкета о о њиховим потребама и жељама и они су у ствари ко сарадници. То је оно у ствари што је важно. Први пут кад смо урадили пројекат они су кажем показали захвалност. Били су стварно срећни што су добродошли што су се осетили по први пут можда добродошли овај у Музеј, када су укључени у саму реализацију пројекта то је већ оно подигло лествицу на неки виши ниво. Тако да нису само пуки посматрачи, већ као су се осетили равноправно да дају неки допринос. Каталог за све је урађен у сарадњи са библиотеком за слепе док је г. Милан Будимир из Београда направио промоцију, чланови су сели и узели су да читају и овде и ако су могли да добију и добили су примерке за удружење. Њима је било значајно што то постоји у Крагујевцу и почели се читају. Након тога су и друге установе исто радиле за своје потребе и своје поставке сличне каталоге. Код нас исто у галерији Никола Коке Јанковић, она је иначе и урађена тако да је прилагођен особама са инвалидитетом. Они су имали поставке које су такође прилагођене особама. Урађена је рампа у Старој скупштини. Урађене су рампе око Уметничке галерије Народног музеја и у конаку Кнеза Михајла. Али једноставно како су то споменици културе не може

свака поставка да буде физички приступачна. Е сад ми радимо да и на сајту нешто буде и да имамо неку као мини презентацију па им на тај начин овај дочарамо шта има у тим другим објектима. Они једноставно кад им посвети пажњу седе и слушају и њима је и то сасвим довољно. Још ако могу нешто да додирну као што су биле неке изложбе у легату Николе Коке Јанковић то је онда је то сасвим друга димензија. Последњи пројекат који смо радили са особама са инвалидитетом је био у фебруару ове године а кренуо је прошле године. Звао се Креативни заједно и ту су учествовали школа Вукашине Марковић, Савез слепихи Удружење мултиплексклерозе и Удружење дистрофичара који су у дневном боравку каои са са сметњама у развоју Егал и Даунов синдром. За сваке од тих удружења ми смо у сарадњи са уметничким образовањем направили како ће ићи радионица. То то су биле радионице полимерне глине која је потпуно безбедна за коришћење и правили смо заједничку слику, украшавали тегле, шоље, Најлепше је што су сви били заједно у исто време у истом удружења посебно удружења. Нека су долазила овде у музеј, а негде где то није било могуће ишли смо ми код њих у удружење. И сад рецимо конкретно као што кажете радили су и заједно Савез слепих радили су заједно две слике пошто смо их у две групе некако поделили, ми смо њима објашњавали како да моделују глину, како да праве облике и они су правили и слике су испале савршене. Када је била промоција посетиоци нису веровали нису могли да верују у ствари да тако нешто може да направи слепа особа. А стварно су облици били савршени. То су биле као кућице рецимо, па онда овчице па балони и то они праве једноставне облике а ми смо их после само спајали на на ту слику. Ти радови су били на промоцији у Народном музеју, а онда су поклоњени вртићима. Њима су такође дати неки радови и они су иходнели у своје удружење и неки су изложени у удружењима а сећам се, то је било јако симпатично, из школе овај Вукашин Марковић и Удружења особа са Дауновим синдромом, свако је инсистирао да се напише њихово име и да се убаци негде у рад. Па пошто смо ту правили шоље свако је ту шољу однео кући јер је та шоља била украшена са тим њиховим именом. Правили смо пошто је то било пред нову годину негде смо правили јелке, негде смо правили Деда Мраза. Деда мраза како излази из оџака и тако даље. И онда су они правили без обзира што је тема била иста Свака шољаје била другачија на свој начин, али су они хтели да свакој буде убачено у њихово име да би они однели кући. Сад они што смо у Егалу смо радили такође групне радове, слике и то су сад правили смо неке цветове. Ту је мало више могло да се направи. Мислим да је тамо било пет слика, па је била као девојка, па нека хаљина цветна, па онда фризура, па тако различито. Али да пошто то остаје наравно у удружењу да би имали не нешто што носе кући. Правили смо магнетиће за за фрижидер, па су они да би могли да се похвале кући. Исто за особе из Савеза слепих су урађени магнетићи па су били као они стик као стопер за читање да може да се стави на на неком штапићу или тако. Кажем, да су сви максимално дали себе, сва удружења чак и дистрофичаре иако иако они са покретима мало спорији, некима је теже некима лакше али сви су се стварно потрудили да направе украсе и ј ми смо се изненадили кад смо отишли тамо у удружење шта су све они иначе урадили. Они кажу да да ће ускоро бити нека изложба ја мислим на јесен у Плази позвали су нас да дођемо. Лепа је та сарадња. Када су они овај укључени у тај рад ту се стварно осети та једнакост о којој су ствари и прича у инклузији. Значи данас треба да буду укључени. Ми смо имали радионице са децом из вртића. Биле су три повезане радионице, две у музеју једна у вртићу у вези прихватања различитости. Ми смо покушали тој најмлађој деци да покажемо шта то значи мада су велики део

посла урадиле васпитачице али кад су дошли већ су дошли припремљени, кад су видели да у музеју постоје те тактилне одушевили су се. Само сам ја сам њима покушавала да дочарам рецимо да се налазе у некој земљи а да не знају језик. Пошто маком деца знају енглески ишли смо ту да је био француски арапски неки језик који њима није близак и онда их питамо да се изгубе шта би урадили како би се они осећали. То је у ствари било да код њих развијемо ту емоцију да да они схвате да имају ту емпатију у ствари да да виде да не треба да игноришу те особе које имају неки проблем. Значи то не мора да значи кад каже неко не подноси то је у једном тексту о приступачности неке од публикација је баш лепо написано ко каже овај не свиђа ми се та особа што је инвалид не ради се о томе. То је карактеристике особе. Ми смо сви по карактеристикама различити и треба свима дати шансу и то је оно што ми причамо са децом на тим радионицама. Значи да треба да имају стрпљење, да не буду насилни, да некад ће деца све да раде а другог дана нека деца која имају неки проблем са развојем овај неће бити расположена ни за какву причу и једноставно да се они њима не ругају него да им помогну. И онда су баш тако навели пример како би се они осећали да су рецимо негде страници па су се изгубили, па не знам како да објасне, јер су се они смејали кад су нешто видели тако неке ситуације, па смо им онда давали неке примере исто кад падну, па кад ово оно неке баналне примере из живота, али смо повезивали са тим да како се осећа особа која је одбачена и на крају су стварно учествовали и родитељи у тим радионицама. Долазили су, глумили смо заједно тако да је било и суза и радости и свега, јер нека су деца била преосетљива на крају смо завршавали са кругом пријатељства сваку ту радионицу и стварно је било лепо. Прошле године у дечијој недељи је била толеранција ја мислим прошло или препрошам сад да се сетим знам да је једне године била била толеранција тема и онда смо причали како требао да имамо толеранцију, у ствари да треба да развијамо код свих али најбоље сад да кренемо од деце пошто се код старих свест мало теже мења али бар са децом да имају емпатију да схвате да стварно треба да прихвате различитости и да треба да помогну људима који који не могу сами нешто.

Маријана Станковић: Циљ с обзиром да у току годишње посете музеју врло често имамо и следе и слабовиде глуве и наглуве који долазе са својим удружењима или са водичима или самостално. Циљ ових пројеката и јесте да се њима садржај ако говоримо о музеју 21. октобар прилагоди односно учини што доступнијим и да они уколико постоји могућност могу доћи и самостално, односно упознати се са овим садржајем са нашим водичима и кустосима или у својим просторијама. Тако да су сви пројекти које смо ми реализовали заправо се и реализовали управо у сарадњи са њиховим удружењима како бисмо ми разумели шта су њихове потребе и шта је то, односно који је то најбољи начин да оно што желимо прилагодимо њима. Пре две године смо реализовали један пројекат у сарадњи са Савезом слепих Србије и наравно њиховом подружницом овде у Крагујевцу. То је један каталог да кажем сталне поставке музеја 21. октобар који је урађен на Брајевом писму и који садржи и и фотографије у рељефу. То је све и урађено у сарадњи са библиотеком Савеза слепих из Београда. Циљ је био да заправо у том каталогу ми опишемо крвојевачку трагедију и сталну поставку музеја. И каталог је урађен у 25 примерака па смо један број примерака поклонили библиотеци Савеза слепих у Београду, у Новом Саду, наравно самом савезу овде и у Крагујевцу и у Београду и одређени број примерака је остао код нас у музеју. Заправо је нама циљ био да чланови савеза који не дођу у музеј могу да се упознају

са причом о крагујевачкој трагедији и на крају наравно и о самом музеју и поставци и у њиховим просторијама и да о томе сазнају нешто више уколико и нису у могућности да дођу у музеј. С друге стране када дођу у музеј могу да користе тај каталог као једну врсту водича кроз Спомен парк и кроз наш музеј и да на тај начин сазнају нешто више и о злочину у Крагујевцу и о самој поставци. Већ годинама испред музеја се и налази велика табла која је урађена од стране Савеза слепих Србије на којој су приказани споменици такође у рељефу која је и намењена слепим и слабовидим особама коју они користе када дођу управо да би се упознали са визуром односно да кажемо уметничким дојмом споменика пре него што крену у шетњу са својим водичима. Исте те године смо реализовали и пројекат виртуелне туре кроз музеј 21. октобар. Тура, та виртуална тура се налази на нашем сајту и она је прилагођена, да кажем и особама са инвалидитетом. Могу да је користе слепи слабовиди с обзиром да је цела тура и звучна. Значи практично могу да чују све што смо желели да се опише кроз саму поставку. А прилагођена је и овим и наглувим особама пошто је и свака тачка у виртуелној тури и текстуално описана. Тако да је циљ био да уколико би глуве и наглуве особе саме дошле у музеј могу на уласку у музеј да отворе виртуелну туру, да иду кроз музеј саме и да читајући текст заправо без водича својих ух погледају поставку и сазнају нешто више о крагујевачкој трагедији. Тако да је циљ био да и то нам је негде и намера да уколико и реализујемо пројекте који нису директно искључиво за особе са инвалидитетом да буду прилагођени и њима и посетиоцима иначе. Тако да наравно веома је битно што је јако лепа сарадња наших установа са удружењима и савезима који нама помажу и ми гледамо наравно да њима изађемо у сусрет сваки пут када долазе у музеј и када су наши посетиоци да их зовемо на догађаје које организујемо програме. Прошле године су чланови савеза били на бројним концертима у оквиру Октоха у октобарским манифестацијама што је и њима наравно значило, али нама је било врло битно да ето тај програм прилагодимо и њима тако да је то нека да кажем сарадња на дневном нивоу а овако што се пројекта тиче ето то постоји као неки континуитет у својем парку. У принципу ух сваки најмањи пројекат кад кажем најмањи мислим у смислу обима и реализације и финансијском за њих је значајан корак јер све што се њима учини доступним на било који начин њима не само да олакшава њих а кажемо позива и чини делом те приче на начин како би требало. Значи нама је циљ да ако програм правимо као и у свакој установи да ми морамо да га прилагодимо особама са инвалидитетом ако желимо да их позовемо и да буду наши посетиоци. Тако да ми смо управо кроз те прве пројекте и схватили да шта год да урадимо њима значи и постоји много озбиљнији и обимнији пројекти о којима смо размишљали за будуће посебно рецимо за особе у инвалидским колицима. Код нас је то специфично за музеј. Веома је тешко да не знам ја надам се да ћемо успети да се направи тај спољњи лифт и могућност да они могу да иду кроз спратове. Значи постоје много озбиљнији пројекти које треба реализовати да би установе културе биле доступне у свим просторима које имају њима. А ово су неки пројекти који су везани за програмске делатности и које који заправо наше програмске садржаје њима прилагођавају. Оне у принципу могу да приступе на оба нивоа с обзиром да имамо службени улаз који прилази доњем нивоу имамо мост на горњем али је проблем уколико дођу на један од нивоа ми смо пре осам година купили тај уз наравно кроз пројекат уз подршку Министарства културе и града Крагујевца тај носач инвалидских колица који кажемо негде олакшава пратиоцу те особе да уз степенице подигне сама колица што није идеално решење, а ли је неко прелазно с обзиром да су оба нивоа кажем доступна, али би онда морали практично колима да ако би били без пратње

на тај начин. Тако да тај спољни лифт је негде боље решење у сваком случају, али с обзиром да је наша зграда врло специфична, то је пројекат за себе, да тако кажем. Све друго о чему размишљам је као што сам рекла везано за те програмске активности. Значи причали смо и савезом и са удружењем да оно што ми имамо и кроз нашу издавачку делатност и кроз програме у смислу изложби прилагођавамо њима. Тако да и за ову годину с обзиром да је ове године 50 година музеја који ћемо обележити кроз неколико изложби ух ми ћемо бити у контакту са удружењима у смислу да видимо како можемо те садржаје да прилагодимо њима јер желимо наравно да буду наши гости и на тим изложбама и што се тиче наравно октобарских манифестација

Марко Терзић: Мисија нашег музеја је да хуманизујемо и људе који су страдали, насупрот фашизму и нацизму. Прве мете нациста биле су особе са инвалидитетом јер су им сметали у пројектованој слици идеалне нације. Ми у музеју 21. октобар радимо све супротно томе. Хвала на прилици да се можда мало и похвалимо јер чини ми се прва установа заиста у Крагујевцу која је ушла у ту процедуру ух кроз пројекте које смо ето назвали Музеј 21. октобру установа културе доступна за све. Заиста Министарство културе подржало три пројекта и они су реализовани 18 19. године и заиста идеја је била да у духу онога што је заиста мисија нашег музеја, а то је да хуманизујемо и ове људе који су страдали и да све те ух узусе хуманизма промовишемо насупрот фашизма и нацизма који су све само не то је л' тако? Овај желели смо заиста да будемо неко ко разуме и те који су били мета самих нациста. То је нешто чему смо наравно и посветили. Чак и ово један програм посебан у оном програму који правимо годишњим где заиста прве мете нациста бивају особе са инвалитетом. Значи буквално они су њима сметали у тој слици пројектовне нације. Е ми радимо све супротно томе и заиста идеја је била да у првом таласу смо урадили прилагођавање колико је то могуће сталне поставке особама који су слепи и слабовиди. Кроз 10 табли са бравим писмом где се препричава практично садржај онога што најалост људи не могу да виде. Такође те године смо се бавили и особама који су ух имају проблем са слухом, значи глуви, на луви индукционе петље су постављене по музеју које у суштини помажу њиховим апаратима да се појача оно што се прича и да они могу да чују вођење јер они могу да виде али не могу да чују, је л' тако? И трећи део је био мало и скупљи због специфичности музеја. Није било могуће да се уради рампа за особе з инвалидитетом у смислу особа који су хендикепирани у кретању али смој набавили покретна колица да кажемо. То се само само тренутак то зове се гусеничар. Да. Тачно. Због тога што су у питању степенице и ми смо под заштитом Завода за заштиту споменика културе и нисмо могли да мењамо да стављамо машине на којем би нормално требало да се иде та таква нека специјализована справа на којој се да кажемо закачи колица особе него смо ето набавили нешто много скупље и мање функционално јер може онако уз помоћ људи који су обучени неколико наших људи је обучено да користи та специјализована колица која могу да иду уз степенице значи практично неко ако дође ово је наш ми немамо превише спратова ок али да се и та препрека премости да заиста ти људи могу и да виде тако да је то оно што смо имали идеју и све је то да кажемо реализовано и успешно. И ух да у овом прет заборавио само да поменем да су двоје наших запослених тадашњих најалост један од те двоје се и сада ради обучени за пр комуникацију ух рукама значи оном објашњење људима који не могу да чују је л' тако то је прошли су одређену обуку и то је био део пројекта тако је тумаче али да кажемо не неког нивоа баш експертског али да може да се припомогне у случају Да ето не знам индукционе

петље чак не могу ни да ураде довољан посао у том смислу. Ето то је била та идеја и ето нама је драго наравно што су и остале установе после кренуле за нашим да кажемо стопама и заиста је то јако важно уз наравно свест да ово није најсрећнија решења ова специјализован гусенича али то је било једино могуће у том тренутку. Па ја мислим да је то Да. Стављено је на сајт музеја да обавештење постоји. Ми смо у све ово и радили у сарадњу са удружењима које су специјализоване, тако окупљају те људе, тако да није није могло проћи непримећено. А нама је заиста ја ово желим да поменем Центар за спорт и рехабилитација особа са инвалидитетом Искра и Параолимпијска академија и клуб Јуниор из Крагујевца су нам стално били сарадници у свим овим пројектима. Ја се заиста захваљујем. То је била изузетна комуникација и наравно тешко је било и наћи специјализоване те да кажемо произвођаче, опреме и све остало. Тако да не само саветодално него више од тога је била овај њихова улога. Па изузетно им значи. Ми смо имали случаје пре свега преко буквално искре да доведу децу која дођу тамо и тако даље. У задње време не знам из којих разлога, али раније се то кад је било после самих пројеката се дешавало стално и како не. Мислим ти ти људи децу или одрасли свеједно који имају тај проблем су жељни да буду као и ми значи да могу да осете да науче да виде, мислим да спознају сад да ли да виде, да ли да чују. То све питања која су конкретно везана за одређени хендикеп, али је увек идеја да се спозна и како бих рекао ова наша прича коју ми овде баштинимо у музеју ако се на прави начин исприча иако носи ту емоцију за те људе и наравно тужна је прича увек је то осмерено ка неким светлим вредностима, ка неком постизању неког нивоа освешћивања сваког човека и да кажемо мислим да је корисно свакоме чини ми се посебно тим људима који су рођени са таквим проблемима или су их стекли у току живота јера они већ добро разумеју колико је опасан фашизам и нацизам је л' тако?

Ђорђе Нешовић: Дугогодишња пракса нашег позоришта је заправо та сарадња са Удружењем глувих и наглувих и некако то је већ једна да кажем устаљена дугогодишња пракса што у практичном смислу подразумева да њихов преводилац је на сцени док траје представа и заправо током представе преводилац преводи на знаковни језик представу. Тако да је онако једна и да кажем лепа заинтересованост. Углавном они прате наше премијере након тога након месец два нас контактирају. Договоримо се да организујемо једно играње са тумачем. Тако да ух у принципу је то некако најчешћа пракса коју у позоришту имамо. Такође отворени смо и за бројна гостовања и потенцијалне сарадње са удружењима, са независном сценом уметничком и просто генерално са представама које се баве темом инклузије или које су на неки начин прилагођене особама са инвалидитетом. Могу да дам пример представе Слика Дориана Греја која је крајем јануара ове године гостовала код нас. У питању је Плаво позориште. Они су на нашој сцени камерно одиграли своју представу која је била прилагођена особама са инвалидитетом. Тако да ето пример Плавог позоришта јесте једна врло ретка организација независне сцене која се која се просто бави инклузијом. Сем тога честа су и да кажем наша изнјмљивања термина за разна удружења. Да ли је то у питању за који дан? Мислим у петак имамо обележавање Светског дана особа са Дауновим синдромом, тако да ће њихово обележавање бити на нашој сцени и ево у задњих годину дана је било још неколико таквих примера да просто удружења, групе нас позову, траже термин тако да углавном ето то је некако најчешћи облик сарадње. Али с друге стране сматрам да је када је у питању позориште у Србији па и у Крагујевцу, али причам ми некако о

широкој слици, просто мислим да та да кажем културна инклузија није у најбољој мери заживела, али неки помаци постоје, ал' некако мислим да је потребно заједничким снагама и даље некако развити целу ту причу и наћи можда неке нове моделе који ух ух који просто могу и помоћи особама са инвалидитетом. Па сад би можда посебна тема била за које та тачно групације особа са инвалидитетом говоримо, али просто се надам да ће то што је инклузија и што је отварање врата културних институција за особе са инвалидитетом некако прогресивно наћи свој пут и развити се. Добро, у принципу пре свега то је удружење глувих и наглувих. Просто са њима највише сарађујемо х али мислим да смо отворени за друге групације, али ето просто у некој да кажем континуираној сталној пракси је најбољи пример ово што сам већ рекао. Па њима то јако значи. Мислим да и нама значи јер је мени као уметничком директору јако важно да просто позориште буде доступно за што шири не само број већ и што шири и социјални и други контекст наше популације. Тако да мислим да је то за њих један стварно важан тренутак јер просто знамо да како да кажем Кажем тумачи нису чести ни на телевизији. Нема их пуно. Просто мали број људи се и тиме бави. Они просто не немају доступан садржај у оноликој мери колико и ми имамо. Тако да мислим да је то углавном јесу неки важни ух просто важни тренуци за њих и ух како да кажем могућност да се осећају као ух сви ми да могу да прате све садржаје као и ми подједнако као и ми. потпуно идентична. Немамо. Углавном тумачи дођу мало раније. Ми се договоримо инспицијент или неко од глумаца се договори са њима где тумач може да стоји како да не смета ух представи о извођењу представе глумцима техници Тако да је најчешће то врло у нашем продукционом смислу врло једноставно. Врло брзо се договоримо са тумачем и ух углавном то буде без икаквог да ка без икакве промене у извођењу представе што исто мислим да је важно напоменути јер просто онда и они виде представу каква заиста јесте У принципу немам сад конкретне информације, али ми се врло трудимо да када су тако неке да кажем да када су некомерцијална изнемљивања термина, а посебно када су особе са инвалидитетом да нас неки, ако не и сваки могући начин изађемо у сусрет. Тако да не могу да кажем да је то увек гратис, али се у увек се трудимо да нађемо неки модел ух који је некако прилагодљив њима и лакше доступан, а за нас то некако није превелика м како да кажем ух ни није од великог значаја колико ћемо ми за то и за тај један термин и зарадити. Тако да се ето било је неколико гостовања, изнемљених термина или неких других догађаја и сад не могу баш ни са прецизношћу да кажем какав је то модел био јер је увек био различит у зависности и од њихових потреба и од нашег времена. Ето, ја бих волео заправо и да као позориште у том смислу будемо отворенији у смислу да имамо неке још неке континуиране сарадње и још чешће програме који су доступни особама са инвалидитетом.

Ана Брзаковић: Дошли смо до самог краја седме емисије серијала Заједничарење у ком се бавимо јачањем солидарности са особама са инвалидитетом и или сметњама у развоју у циљу унапређења њиховог здравља и благостања. У данашњој емисији за тему смо имали културну инклузију и прилагођеност установа културе у Крагујевцу потребама особа са инвалидитетом. Захваљујемо се саговорницима госпођи Катарини Ђурић, кустосу педагогу у Народном музеју Шумадија, госпођи Маријани Станковић, директорки Музеја 21. октобар и Спомен парка „Крагујевачки октобар“, господину Марку Терзићу, вишем кустусу у овом музеју и господину

Ђорђу Нешовићу, уметничком директору Књажевско-српског театра. Ову емисију тонски је уредио Арсеније Вучковић, а водила Ана Брзаковић. До наредног слушања, ми вам желимо свако добро.